

Valgeiri Björnsson, bæjarverkfræðingur, bréf
viðvíkjandi byggingum við Vonarstræti, ásamt
blaðaúrklippum varðandi Ráðhúsið við
Vonarstræti - Tjörninni, 1943

Bjarni Benediktsson – Valgeiri Björnsson, bæjarverkfræðingur, bréf viðvíkjandi byggingum við
Vonarstræti, ásamt blaðaúrklippum varðandi Ráðhúsið við Vonarstræti - Tjörninni, 1943

Tekið af vef Borgarskjalasafnsins

bjarnibenediktsson.is

Einkaskjalasafn nr. 360

Stjórnmalamaðurinn

Askja 2-8, Örk 6

©Borgarskjalasafn Reykjavíkur

Ráðlúsis

Blatairsklippur

BÆJARVERKFRÆÐINGUR

VB/EB

Reykjavík, 27. maí 1943.

Viðvíkjandi byggingum við Vonarstræti.

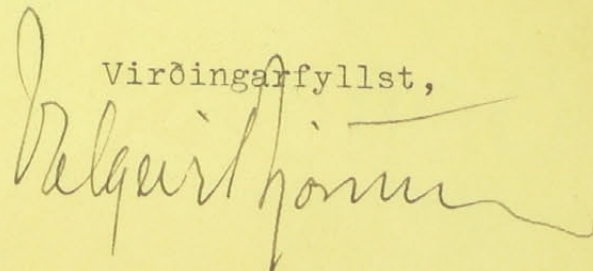
Í sambandi við tillögur framkomnar um staðsetningu væntanlegs ráðhúss, hafið þér herra borgarstjóri óskað vitneskju um hvaða skoðun ég hafi haft á byggingum við Vonarstræti.

Ég hefi ávalt litið svo á, að rétt væri að fylla nokkuð út í Tjörnina milli Iðnó og Bárunnar. Skyldi svo með tímanum taka burtu þessi hús, en nýtt hús yrði byggt fyrir miðjum Tjarnarendanum, og yrði það eina húsið þeim megin Vonarstrætis. Hvort svo þessi bygging yrði ráðhús eða annað stórhýsi hefi ég með sjálfum mér látið liggja milli hluta.

Hvað því viðvíkur að erfitt væri að byggja á þessum stað, vegna þess að undirstaða sé slæm, tel ég ekki að það sé á rökum byggt. Grundvöllur þarna mun vera sami og í miðbænum yfirhöfuð.

Byggingarstaðin við Vonarstræti eru einhver þau fallegustu hér í bænum, og því nauðsynlegt að til byggingu þar sé mjög vel vandað, svo að gott samræmi skapist fyrir enda Tjarnarinnar. Einmitt vegna þessa tel ég heppilegt að ein stórbygging kæmi við Vonarstrætið Tjarnarmegin, er hulið gæti það áberandi ósamræmi er byggingarnar norðan götunnar mynda. Jafnvel þó að því yrði horfið -sem ólíklegt má teljast- að byggt yrði á Alþingishúslóðinni milli Thorvaldsensstrætis og Templarasunds, tel ég vafasamt að það gæti orðið viðunandi lausn án þess að stór bygging kæmi Tjarnarmegin.

Virðingarfyllst,

Til borgarstjórans í Reykjavík.

Ráðhúsið í Tjörninni

Nokkrir fulltrúar stjórnmalaflokkanna hafa nú um skeið setið á rökstólum til undirbúnings væntanlegri ráðhússbyggingu handa Reykjavík.

Hússtaðið kvað nú vera ákveðið. Tjörninn á að leggja til grundvöllinn undir þessa framtíðarbyggingu.

Tjörninn hefir til þessa verið talin höfuðprýði Miðbæjarins. Þessi bæjarprýði hefir smám saman orðið fyrir slíkri ágengni — stundum af illri nauðsyn — að nú hefði mátt vænta þess, að hjer yrði staðar numið.

Flestum bæjarbúum er sárara um Tjörnina en svo, að þeir vilji nokkuð af henni missa, umfram það, sem brýn nauðsyn ber til. Tjarnargötuna er að vísu nauðsynlegt að breikka og æskilegt að bæta einhverri ræmu sunnan við Vonarstræti, en það eru smámunir í samanburði við þá óhemjulegu fyllingu, sem ráðhúsið heimtar. **Tjörninn má ekki minka að nauðsynjalausu.**

Það er gömul og góð venja, að ætla ráðhúsi mjög rúmgott svæði, þar sem því verður við komið, **sjerstaklega fram undan forhlið hússins**, svo að fólk geti komið þar saman við hátíðleg tækifæri og aðalhlið hússins geti notið sín. Ráðhústorg eru jafnan vinsælir staðir.

Mjer telst svo til, að heill

hektari (10000 ferm.) mundi takast af Tjörninni og vafasamt að það nægði, ef þetta hús ætti ekki að lenda í samskonar þrengingum, sem hjer eru sorgleg dæmi til um þjóðnytjahús.

Engum kæmi til hugar, að klessa forhlið ráðhússins fast að hinni þröngu götu, eða aðeins örfáa metra frá henni. Og ekki yrði hjá því komist, að hafa nokkurt svigrúm við bakhlið hússins tjarnarmegin. Farartækjum þarf einnig að sjá fyrir dvalarstað í grend við húsið, en ekki á götunni.

Annað atriði í þessu máli er mjög athyglisvert. Er það keppti kefli, að hola niður slíku stórhýsi á **lægsta stað, sem til er í bænum?** Í fyrsta lagi kostar það stórfje að byggja algerlega vatnshelda kjallara svo djúpt undir vatnsborði og svo trausta, að gólfinn springi ekki upp vegna hins mikla vatnsþrýstings. Fróðir menn segja að vatnsborðið sje altaf að hækka (eða landið að lækka) og bendir margt til þess að það sje rjett. Þó að kleift sje að gera slíka kjallara og geti vel blessast, meðan ekki verða nein óhöpp af náttúrunnar völdum, virðist engin ástæða til að leggja þetta hús í hættu að óþörfu, þar sem til eru á næstu grösum tryggari staðir og hæfari undir stórhýsi, sem ætlaður er langur aldur og á að geyma

margar og dýrmætar minjar, þegar stundir líða.

Í öðru lagi er það mikið verk og dýrt að gera þessa miklu fyllingu, er mundi verða mannhæð, eða rúmlega það, á mjög stóru svæði. — Hefir það nokkur tíma verið rannsakað, hve djúpt er þarna niður á öruggan grundvöll og enn fremur, hvaða aukakostnað þetta hússtaði og alt sem því fylgir, mundi hafa í för með sjer?

Þegar Templarahúsið er horfið og þinghússgarðurinn lengdur að Vonarstræti, eins og ráðgert mun vera, gæti opnast góð útsýn úr garðinum yfir tjörnina og til suðurfjallanna. Tjarnar-ráðhúsið mundi taka af þessa útsýn. En forhlið ráðhússins hyrfi að mestu bak við Alþingishúsið og kirkjuna, svo að fjarsýn yrði lítil þeim megin.

Staðarvalið sýnir skort á yfirsýn yfir heildarútlit þessa bæjarhluta, eins og oft hefir áður brunnið við í skipulagi bæjarins.

Gildi þessa húss í heildarsvip staðarins, viðhorf til grannhúsa og gatna og landslags, er engan veginn gætt sem skyldi, enda er það vandasamt verk, að gera slíku viðfangsefni góð skil.

Ritað 17. maí. '43

Sig. Guðmundsson.

Nýlega hefir nefnd skilað af sér störfum, sem skipuð var af stjórnmalaflokkunum til þess að ákveða ráðhúsi bæjarins staði. Tókst svo til að nefndin virðist einróma hafa komist að þeirri niðurstöðu að húsið skyldi byggt í krika Tjarnarinnar milli alþýðuhússins „Iðnó“ og Bárunnar. Hafði sú hugmynd stungið upp höfði áður, en ekki orðið vart neinnar verulegrar hrifningar meðal bæjarbúa hennar vegna. Höfðu menn almennt talið að ríkari ástæða væri til að láta rífa byggingar þær, sem nú standa við Tjörnina sunnanvert við Vonarstræti, en að fjölga þeim, þannig að Tjörnina væri að mestu byggð þeim er um Vonarstræti eiga leið. Tjörnina gæti verið mikil bæjarprýði og er það raunar, þótt margir myndu æskja að henni væri meiri vegur sýndur en gert hefir verið að undanföru, og hefir þar þó margt verið gert til bóta.

Væntanlega vakir það fyrir mönnum, að Ráðhús bæjarins verði stórhúsi, þar sem bæjar-skrifstofum og jafnvel skrifstofum bæjarfyrirtækja yrði fyrir komið, en auk þess yrðu þar veglegir fundarsalir, sem ekki aðeins væru ætlaðir hinni liðandi stund, heldur og til frambúðar. Húsið þyrfti að liggja nærri miðbænum, en mætti gjarnan bera hærra, en það myndi gera, ef það væri byggt í kvosinni við Tjörnina. Þess verður að gæta að bærin byggist aðallega suður og austur á við, og sýnist því ástæðulaust að binda sig við miðbæinn eins og hann er nú en leita frekar hitið eitt á brattann. Rétt er það að visu að óbyggðar lóðir eru fáar hentugar í slakkanum niður að miðbænum, en þá ber þess hinsvegar að gæta, að nauðsyn ber til vegna útlits bæjarins að heil hverfi verði þar niður rifin og byggð upp að nýju á þann hátt að til prýðis mætti verða, en ekki óprýðis. Helzt ætti ráðhús bæjarins að standa eitt sér, þannig að allt umhverfis það væri opið pláss og greiður aðgangur að því úr öllum áttum, enda liggja þang að leiðir allra íbúa þessa bæjar og gera væntanlega enn um langa framtíð. Ekki er unnt að svo komnu máli að bera fram endanlegar tillögur um hvar húsið ætti að standa, en fyrir fram má fullyrða að engin nauðsyn ber til að menn haldi sér við miðbæjarkvosina eina, en renni ekki augum yfir hæðirnar umhverfis hana.

Yrði ráðhús bæjarins byggt á hinum fyrirhugaða stað nefndarinnar, ber þess að gæta að honum fylgja ýmsir ókostir. Þröngt yrði um bygginguna, nema því aðeins að hún staði fyrir miðri Tjörninni, en húsinn beggja vegna við hana sunnanvert við Vonarstræti yrðu rifin og tekin þar til afnota auð svæði en jafnframt mynduð breið gata eða torg sunnanvert við ráðhúsið, eða í Tjörninni sjálfri eins og hún er nú. Þá er það einnig athugandi að flóðs og fjöru gæfir jafnvel í Tjörninni

sjálfri, og er stórstreymt er fyllast ýmsir kjallarar í miðbænum af vatni. Fyrir þann leka yrði að girða, en talið er af byggingarfróðum mönnum, að því samfara yrði ærinn kostnaður. Bent hefir verið á það ennfremur, að ekki muni hafa verið rannsakað hve djúpt yrði að grafa til þess að fá tryggar undirstöður fyrir slíkt stórhúsi, en ekki virðist úr vegi að það yrði rannsakað á fullnægjandi hátt, áður en endanlegar ákvarðanir yrðu teknar. Að lokum er talið að allmikill kostnaður yrði því samfara að fylla upp ákveðið svæði Tjarnarinnar, en talið er að einn hektara lands þurfi að taka af Tjörninni og fylla upp, ef húsið ætti ekki að lenda í sömu þrönginni og Þjóðleikhúsið. Allt þetta virðist vera ærið athugunarefni, áður en hafizt er handa um bygginguna og henni valinn staður.

Reykjavíkurbær hefir að undanföru fest kaup á lóðum og lendum, húseignum og mannvirkjum og gefið fyrir slíkt ærið fé, sem eðlilegt er, þar eð allt þetta er keypt á dýrasta tíma. Verður að telja slíkar ráðstafanir meira en vafasamar með tililiti til þeirra nota og nytjunarmöguleika, sem fyrir hendi eru, en einkennilegt er það, að forráðamenn bæjarins skuli ekki hika við að kaupa misjafnlega þarfar húseignir á dýrasta tíma í úthverfum bæjarins, en athuga þá ekki jafnframt þann möguleika, að velja ráðhúsinu heppilegan stað, alveg án tillits til þess hvort þar eru húseignir fyrir, eða ekki, en kaupa þær síðan eftir þörfum. Myndu slíka kaup á engan hátt vega á móti kostnaði þeim, sem samfara er sérstökum ráðstöfunum vegna byggingar ráðhússins við Tjörnina. Allir munu samdóma um að ýmsar ráðstafanir þurfi að gera til þess að prýða bæinn og bæta úr gölluðu skipulagi hans. Í því efni á bæjarfélagið sjálft að ganga á undan, eða forðast það að minsta kosti að spilla verulega útliti bæjarins og skipulagi frá því sem nú er. Menn munu fylgjast með áhuga með þessu máli, en það eitt er ekki nóg að vilja byggja stórt og veglegt ráðhús, þótt sjálf-sagt sé. Því verður einnig að finna heppilegan og fagran stað.

19/5. 1943
Vísir

Guðm. Hannesson, prófessor:

Ráðhúsið í Tjörninni.

Það er langt síðan flestum Reykvikungum var það ljóst, að Tjörninn er hin mesta bæjarprýði, og mætti þó betur vera, ef hún væri hreinsuð og dýpkuð. Eg man vel eftir því að það mæltist illa fyrir, er Goodtemplarar byggðu hús sitt að nokkru út í Tjörnina. Síðan hefir þó Tjörninn verið rýrð hvað eftir annað og mun flestum finnast að nóg sé komið af slíku.

Sennilega hefir sú frétt komið mörgum óvænt, sem blöðin fluttu nýskeð, að sex manna nefnd hafi setið um tíma á rökstólum, til þess að finna góðan stað handa væntanlegu ráðhúsi bæjarins, og sé það hennar til laga, að byggja það í tjörninni, sunnan Vonarstrætis, og gera þar um 42 m. breiða uppfyllingu út í tjörnina.

Það þurfti ekki langt að leita að þessari tillögu. Hún er gömul og komin, að því eg bezt veit, frá Guðjóni Samúelssyni próf. Þetta skiptir þó minnstu, en hitt er aðalatriðið, að ýmislegt mælir móti henni, og er þetta hið helzta:

1) Tjörninn rýrist enn á ný og það til lýta.

2) Óvíst er, hve traustur grundvöllurinn reynist, er fleirlyft hús er byggt á honum.

3) Stórhýsi í Vonarstræti er að nokkru leyti falið og bænum til litillar prýði. Norðurhliðin sést aðeins af fremur mjórri götu, og nýtur sín mun lakar en Þjóðleikhúsið við Hverfisgötu og þykir þó of þröngt um það. Suðurhliðin sést fyrst er komið er suður með tjörn. — Vonarstræti er að visu ágæt íbúðargata með litilli umferð, en stórhýsi lenda þar að húsbaki í bænum, verða litil bæjarprýði og njóta sín miður vel.

Eg læt mér nægja að benda á þetta, en væntanlega spyrja menn, hvar húsið eigi þá að standa, ef það er ekki byggt í tjörninni?

Eg vil svara þessari spurningu þannig:

Það á að standa við óbyggt svæði, þar sem það getur fyllilega notið sín, líkt og Alþingishúsið við Austurvöll. Takist byggingin vel, prýðir hún óbyggða svæðið og svæðið hana.

Það á að standa við almanna-færi og blasa við flestum, sem koma í bæinn, rísa eins og talandi tákn um menningu og listfengi bæjarbúa.

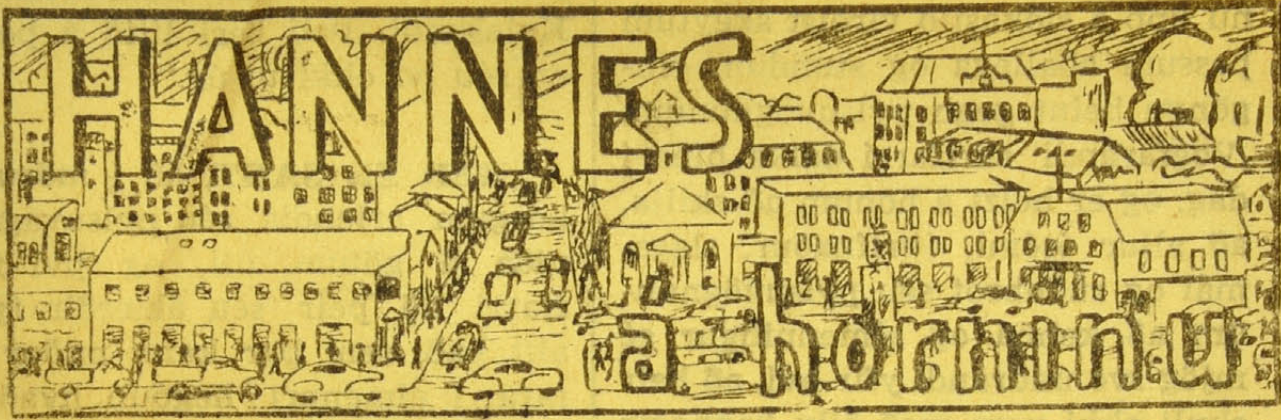
Það getur fleira komið til greina, en þessar kröfur eru gamlar og viðurkenndar. Og við höfum að minnsta kosti tvo staði í bænum, sem fullnægja þeim.

Annar er Bernhöftslóðin í Bankastræti.

Hinn staðurinn er Stjórnarráðsbletturinn.

Við þurfum ekki að byggja ráðhúsið úti í tjörninni!

G. H.

Ráðhús Reykjavíkur — andlit höfuðstaðarins. Ég og Guðmundur Hannesson. Enn um pylsuvagnana. Bréf frá „Rólyndum vegfaranda.“

F JÖLDI MANNA, valinn af öllum flokkum, hefir ákveðið að Ráðhús Reykjavíkur, hin langþráða bygging og andlit höfuðstaðarins, skuli verða byggt við Vonarstræti, úti í Tjörninni, á uppfyllingu. Það er ekki ólíklegt að þetta byggingarmál muni vekja meiri deilur en orðið hafa um aðrar stórbyggingar, sem hér hafa risið upp og talað hefir verið um að risi upp. Ég er að minnsta kosti ekki ánægður með þennan stað og ég er hjartanlega sammála Guðmundi Hannessyni, þar sem hann mótmælir því að Ráðhús Reykjavíkur risi upp í Tjörninni.

Í **FYRSTA LAGI** á Ráðhús Reykjavíkur að setja svip á Reykjavík. Það gerir það ekki, ef það verður byggt á þessum stað. Í öðru lagi á það, eins og Guðmundur Hannesson segir, að standa þar sem það blasir við og allir sjá það. Það gerir það ekki í lægðinni við Tjörnina. Í þriðja lagi má ekki minnka Tjörnina meira en orðið er. Af hverju eru ekki sérfræðingar í skipulagsmálum látnir ráða svona málum til lykta? Ég hygg, að þó að hægt sé að segja, að þeim geti skjátlazt, þá sé þó meiri til þess, að þeir geti sett fagran

svip á bæinn en aðrir. Þetta er þeirra sérgrein.

BÆJARSTJÓRN afgreiddi ekki þetta mál. Því var frestað. Vitandlega er líka sjálfsagt að Ráðhússtaðurinn sé ákveðinn um leið og heildarskipulag bæjarins. Annað er fásinna. Ég vil láta Ráðhús Reykjavíkur koma á hæðina fyrir enda Austurstrætis og búa þar til stórt torg. Það gæti líka staðið, eins og Guðmundur Hannesson bendir á, á Bernhöftsblettinum. Það færi vel á því þar, en hinum megin við Bankastræti kæmi stjórnarráðsbygging Íslands, vegleg hvít höll, því að einhvern tíma kemur að því að við þurfum að byggja stjórnarráðsbyggingu, sem er samboðin þjóðinni — í staðinn fyrir gamla „tukhúsið“, þar sem Waage gamli og aðrir herrar kvöldu sauðapjófa, útilegu- og hórðóms-menn til forna.

Hel. 21/5. 1943

Ráðhúsmálinu frestað

Tillaga Ráðhússnefndar um ákvörðun á stað fyrir ráðhús lá fyrir bæjarstjórnarfundi í gær.

Sigfús Sigurhjartarson, bar fram tilmæli um, að hafðar yrðu tvær umræður um þetta mál og helst ekki gengið frá því, fyr en ákveðið væri skipulag Miðbæjarins í heild sinni.

Borgarstjóri skýrði frá, að hann vonaðist eftir að þær skipulagstillögur yrðu fullgerðar á þessu vori og mætti þá afgreiða þetta mál um leið. Æskilegt væri, að Ráðhússnefnd birti greinargerð fyrir tillögu sinni um það, að velja ráðhúsinu stað við Vonarstræti.